

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****NURCAN ASLAN BAŞVURUSU****Başvuru Numarası : 2022/52918****Karar Tarihi : 10/2/2026****Başkan : Basri BAĞCI****Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU**

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Alperen KONAK**Başvurucu : Nurcan ASLAN****Vekili : Av. Jiyan ABDÜSSEMEDOĞLU GÜMÜŞ****I. BAŞVURUNUN ÖZETİ**

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mardin Valiliğinin 13/3/2016 tarihli sokağa çıkma yasağı kararıyla 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (C) fıkrası gereğince Nusaybin ilçe merkezinde bulunan tüm mahallelerde sivil vatandaşların zarar görmemesi amacıyla 14/3/2016 tarihinden itibaren sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi sonrasında "Nusaybin ilçe merkezinde PKK/KCK terör örgütü mensuplarının yakalanması, örgüt adına kullanılan silah ve patlayıcıların ele geçirilmesi, sokak ve caddelere açılan hendeklerin kapatılması, oluşturulan barikatların temizlenmesi, hendek ve barikatların kapatılarak patlayıcı maddelerin ele geçirilmesi veya imha edilmesi amacıyla yürütülen operasyonel çalışmalarda" 26/5/2016 tarihinde PKK/KCK terör örgütü mensubu olabileceği değerlendirilen, aralarında başvurusunun da olduğu bir grup; kolluk görevlilerine teslim olmuştur.

3. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurusu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütü ile bağlantılı olarak devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçunu işlediği şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

4. Başvurucu 30/5/2016 tarihinde suça sürüklenen çocuk sıfatıyla müdafii eşliğinde Başsavcılıkta verdiği ifadede ikrar mahiyetinde beyanlarda bulunmuştur. Başvurusunun ifadesi şöyledir:

"... Ben yasağın ilk başlarında Fırat mahallesinde, ortalarına doğru Abdulkadirpaşa mahallesinde, sonlarına doğru Dicle mahallesinde bulunuyordum. Örgütün hastalarını tedavi ettiği yerin tam olarak neresi olduğunu sokak ve kapı numarasını bilmiyorum. Ancak

tedavi eden şahıs Bermal KOD'dur. (benle birlikte teslim olanlar arasındadır) bende onun yanında hastalara yemek ve yiyecek tedarik ediyordum. Benim adım (küçük Hewi) KOD adydı. Herhangi bir çatışmaya girmedim, asker ve polis yaralamadım, şehit etmedim. Bana yasağın ilk günü 1 adet keleş ve 4 adet yedek şarjör verdiler, veren kişi Kawa KOD'dur... yasaktan önce sadece Fırat Mahallesinde adını hatırlamadığım 1 mahallede barikat kurdum, EYP yerleştirme eylemim hiç olmadı... pişmanım üzerime atılı suçlamayı yukarı[da] anlattığım şekilde kabul ediyorum."

5. Başvurucu ile ilgili başka soruşturmalar kapsamında şüpheli olarak ifade veren A.U., J.A., A.T., S.V., F.Ç., M.T., E.B., İ.H.I., A.B., H.B.A., Ö.S. ve M.Z. "...şüphelinin [başvurucunun] örgüt mensuplarına ve yaralılarına yemek yaptığı, aynı zamanda sağlıklı olarak bulunan Bermal kod isimli şahsa da yardım eden kişi olduğu, uzun namlulu silahının bulunduğu" şeklinde beyanda bulunmuş ve başvurucuyu fotoğraftan teşhis etmiştir. Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı bu beyanları, teşhis tutanaklarını ve başvurunun ikrar mahiyetindeki ifadelerini delil göstererek başvuru ve diğer suça sürüklenen çocukların 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 302. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

6. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Mardin 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkemece 4/10/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip tutanağında diğerlerinin yanı sıra tanık beyanlarının alınması hususunun suça sürüklenen çocukların savunmaları alındıktan sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir.

7. Yargılama on celsede bitirilmiştir. İlk celsede başvurunun savunması alınmış, teşhis tutanakları kendisine okunmuştur. Başvurucu; savunmasında soruşturma aşamasında baskı altında ifade verdiğini, terör örgütüyle ve iddia edilen olaylarla bir ilgisinin olmadığını, bu nedenle soruşturmadaki ifadesini ve suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir. Başvurucu, diğer celselerde üzerine atılı suçu işlemediğine dair beyanlarda bulunmuştur.

8. Mahkeme 5/4/2019 tarihli sekizinci celsedeki ara kararıyla başvuru yönünden dosyada tefrik kararı vermiş ve dosyayı yeni bir esasa kaydederek yargılamaya devam etmiştir. Bu yargılama da üç celse sürmüştür. Birinci celsede iddia makamı esas hakkında mütalaada bulunmuştur. Başvurucu ve müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı savunması için süre verilmiştir. İddia makamının mütalaası şöyledir:

"...suça sürüklenen çocuğun [başvurucunun] 26/05/2016 tarihinde güvenlik güçlerine yanındaki arkadaşları ile beraber teslim olduğu, suça sürüklenen çocuk hakkında ifade ve teşhiste bulunan başka dosya sanıklarının müdafili beyanlarında; suça sürüklenen çocuğun Küçük Hevi kod ismini kullandığını, Fırat Mahallesinde yaralı örgüt mensuplarının olduğu evde yaralı örgüt mensuplarına baktığını, keleş marka uzun namlulu silahı ve 4 adet şarjör olduğunu, Bermal Kod isimli şahısla birlikte hareket ettiğini, yaralılara tıbbi müdahalede bulunduğunu, YPS-JİN içerisinde faaliyet yürüttüğünü, ailesinin yönlendirmesi ile örgüte katılım yaptığını, Mardin Kızıltepeyi olduğunu ifade ettikleri, suça sürüklenen çocuktan alınan svaplarda antimon elementinin kalıntısına rastlanıldığı, soruşturma aşamasında müdafii eşliğinde Cumhuriyet savcısı huzurunda alınan savunmasında: lise öğrenimine devam etmekteyken ailesi ile yaşadığı sorunlardan dolayı HDP İlçe Binasına giderek orada tanımadığı birileri tarafından arabaya bindirilerek 08/03/2016 tarihinde Nusaybin ilçesine geldiğini, kendisinin Devrim Kod'a teslim edildiğini, yasağın ilk başlarında Fırat Mahallesinde, ortalarında Abdulkadirpaşa Mahallesinde, sonlarına doğru da Dicle

Mahallesinde bulunduğunu, yaralı örgüt mensuplarını tedavi eden Bermal Kod'un yanında bulunduğunu ve yaralılara yemek ve yiyecek tedarik ettiğini, kod adının Küçük Hevi olduğunu, herhangi bir çatışmaya girmediğini, asker-polis yaralamadığını, şehit etmediğini, yasağın ilk gününde kendisine 1 adet keleş ve 4 adet yedek şarjörün verildiğini, yasaktan önce sadece 1 adet barikat kurduğunu, örgüte katıldığı süre boyunca kaçmayı düşündüğünü ancak Kawa Kod isimli örgüt mensubunun kendisini tehdit ettiğini, suçlamaları anlattığı şekilde kabul ettiğini, pişman olduğunu beyan ettiği,

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; suça sürüklenen çocuğun amaç suç yönünden elverişli/vahim olduğunda kuşku bulunmayan eylemlere asli fail olarak iştirak ettiği, bu suretle atılı suçu işlediği anlaşılmaktadır..."

9. İkinci celsede başvuru müdafii mazeret sunarak duruşmaya katılamamış, başvuru ise bizzat hazır olmak istediğini beyan etmiştir. Mahkeme, bu celsede Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine yazılan müzekkereye cevap verildiğini, başvuru hakkında beyanda bulunan A.U., S.V. ve J.A.nın aşamalarda alınan ifade örneklerinin okunup dosya arasına konulduğunu belirtmiştir.

10. Üçüncü celsede (son celse) iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını tekrarlamıştır. Başvuru; esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasında soruşturmada baskı altında ifade verdiğini, üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. Başvuru müdafii ise başvuru ve diğer suça sürüklenen çocukların kötü muamele görüp görmediğinin tespiti için gözaltına alındığı ilk andan itibaren ve teslim olduğu ilk görüntülerin dosya arasına alınması gerektiğini, yine dosyadaki teşhis tutanaklarının mevzuata aykırı olduğunu, ayrıca iddianamede ismi geçen başvuru aleyhine beyanda bulunan kişilerin duruşmada hazır edilerek kendilerine soru sorma hakkının tanınması gerektiğini belirtmiş; tevsî tahkikat talebinde bulunmuştur. Mahkeme "adı geçen kişilerin ifade tutanaklarının bir önceki celse duruşmada okunarak bu hususun zapta geçirildiği, son duruşma zaptının suça sürüklenen çocuk müdafine tebliğ edildiği, bu nedenle suça sürüklenen çocuk müdafinin belgeleri incelemesi için yeterli süre olduğu görülmekle duruşmanın uzatılmasına matuf bu talebi ile yargılamaya yenilik katmayacağı anlaşılan sair taleplerinin reddine oybirliği ile karar verildi." şeklinde ara kararıyla başvuru müdafinin talebini reddetmiştir.

11. Mahkeme son celsede başvuru devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan 16 yıl 8 ay hapis, yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 8 yıl 4 ay hapis, kamu malına zarar verme suçundan 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezalarıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme "...suça sürüklenen çocuğun mağdur/müştekilere karşı kasten yaralama ve kasten adam öldürme suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmış ise de; suça sürüklenen çocuğun örgütsel faaliyet gösterdiği Nusaybin ilçesinde birden fazla kamu görevlisinin (asker/polis) yaralanmasına veya şehit olmasına sebep olduğu ancak suça sürüklenen çocuğun hangi mağdura/müştekiye karşı bu eylemleri gerçekleştirdiğinin belirlenmediği, bu sebeple suça sürüklenen çocuk lehine olarak en az bir kez kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan ... hükmü kurulduğunu..." belirterek başvuru hakkında kasten yaralama ve kasten adam öldürme suçları yönünden ayrı ayrı karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermiştir. Yine Mahkeme, başvuru hakkında tehlikeli maddelerin izinsiz bulundurulması ve el değiştirmesi ve mala zarar verme suçlarını işlediğine dair kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden beraatine hükmetmiştir.

12. Mahkeme; mahkûmiyet kararında başvuru ile ilgili soruşturma aşamasında beyanda bulunan diğer suça sürüklenen çocukların ifadeleri, başvuru Cumhuriyet

savcılığında alınan ifadesi, bir kısım eşya üzerinde başvurusunun parmak izinin çıktığına ve atış artığı olduğuna dair kriminal raporları ve teşhis tutanaklarını delil olarak hükme esas almıştır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...26/05/2016 tarihinde teslim olarak yakalanan suça sürüklenen çocuğun [başvurucu] üzerinden elde edilerek gönderilen 31A bulgu numaralı kahverengi renkli uzun kollu tişört, 31B bulgu numaralı LCW ibareli yeşil renkli pantolon, 31D bulgu numaralı siyah renkli alt içlik, 31G bulgu numaralı Lescon ibareli 1 çift siyah renkli ayakkabı ve 31H bulgu numaralı lacivert renkli 1 çift çorap üzerinden alınan svaplarda yapılan inceleme sonucunda Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarının 10/06/2016 tarihli raporuna göre atış artıklarında bulunan antimon(sb) elementinin tespit edildiği anlaşılmıştır.

Mahkememizce usulüne uygun alınan Sulh Ceza Hâkimliği kararına istinaden hazırlanan kriminal raporları ve kolluk tutanakları hükme esas alınmıştır. Suça sürüklenen çocuğun tüm kıyafetlerinde ve yüzünde atış artıklarında bulunan antimon elementinin tespit edildiği, antimon (sb) elementinin ateşli silah artığı olduğunun ve silaha temas veya silah kullanılan ortamda bulunulması halinde el veya vücut bölgesine bulaşacağının bilindiği, söz konusu kriminal rapor içeriği, suça sürüklenen çocuk hakkındaki beyanlar ve tüm dosya kapsamı birlikte nazara alındığında suça sürüklenen çocuğun uzun namlulu silah kullandığı ve silahlı çatışmalarda bulunduğu anlaşılmıştır.

...

Bu kapsamda; suça sürüklenen çocuk hakkında kolluk aşamasında beyanda bulunan T.İ., H.B.A., A.U., S.V., J.A., M.T., M.Z., İ.H.İ., E.B., A.T. isimli şahıslar Cumhuriyet savcılığında müdafî eşliğinde alınan ifadelerinde ve Sulh Ceza Hâkimliğinde müdafî eşliğinde alınan sorgularında yapmış oldukları teşhisleri ve bu doğrultudaki ifadelerini kabul ettiklerini ve kendilerine ait olduğunu açıkça beyan etmişlerdir. (bir kısım sanıkların/suçta sürüklenen çocukların bu aşamada müdafîleri ile birlikte Cumhuriyet savcısı ve hâkim karşısında olmalarına rağmen, kovuşturma aşamasında getirmiş oldukları hiçbir itirazı da dile getirmemişlerdir.) Yine bu kişilerden J.A., A.T. ve H.B.A. isimli şahıslar kovuşturma aşamasında mahkememiz/mahkemelerince alınan savunmalarında soruşturma aşamasındaki teşhise yönelik beyanlarını kabul etmişlerdir. Adı geçen şahısların suça sürüklenen çocuğun Yenişehir-Dicle ve Abdulkadirpaşa mahallesinde faaliyette bulunduğunu beyan ettikleri, suça sürüklenen çocuğun da soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcılığında alınan ifadesinde benzer şekilde beyanda bulunduğu ayrıca Yenişehir Mahallesinde ele geçen bir kısım eşyalar üzerinde de suça sürüklenen çocuğun parmak izinin bulunduğu, bu haliyle kriminal raporun ve suça sürüklenen çocuğun beyanlarının teşhis tanıklarının beyanları ile uyumlu olduğu anlaşılmıştır. Suça sürüklenen çocuk hakkında beyanda bulunan kişilerin soruşturma aşamasındaki ifadelerini bakıldığında yer, zaman ve mekan bildirir ayrıntılı ifadeler olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocuk da, hakkında beyanda bulunan kişilerden bir kısmını teşhis etmiş ve haklarında beyanda bulunmuştur. Dolayısıyla suça sürüklenen çocuk ile teşhis edenlerin birbirlerini tanıdıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte teşhis tanıklarının suça sürüklenen çocuğa iftira atmalarını gerektirir herhangi bir husumet iddiasının da bulunmadığı anlaşılmıştır.

Suçta sürüklenen çocuk hakkında beyanda bulunan kişilerin teşhisleri/ifadeleri, teknik anlamda bir teşhis işlemi olarak görünse de (PVSK Ek 6 maddesi) bu işlem bir suçun mağdurunun veya bu suça tanık olan kişinin (önceden tanımadığı kişi/fail açısından) yapmış olduğu teşhis işleminden değildir. Yapılan tanıklık işlemi, kişilerin kendileri ile beraber teslim olan ancak açık kimliğini bilmediği (örgüt içerisinde kişilerin gerçek adları yerine kod adı kullanmaları nedeniyle) ve eylemleri hakkında ise bilgisi olduğu failer hakkında

bilgi vermesi işleminden ibarettir. Bu nedenlerle yapılan işlemlerin PVSK Ek 6 maddesine aykırılık teşkil ettiği iddiası mahkememizce yerinde görülmemiştir.

Yine mahkememizce suça sürüklenen çocuk hakkında beyanda bulunanların soruşturma aşamasında usulüne uygun olarak alınmış ifadeleri getirtilip hükme esas alınmakla bu kişiler yeniden mahkememizce tanık olarak dinlenmemişlerdir.

Tüm bu hususlar birlikte nazara alındığında; suça sürüklenen çocuk hakkında beyanda bulunan başka dosya sanıklarının/suçta sürüklenen çocukların anlatımlarının doğruluğu konusunda mahkemimizde tam bir vicdani kanaat oluşmakla mahkememizce bu beyanlara itibar edilerek ve üstünlük tanınarak mahkûmiyet hükmüne esas alınmıştır..."

13. Başvurucu, istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra hükümlere gerekçe yapılan tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 28/11/2019 tarihli kararında başvuru hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından kurulan hükümlere yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine, kamu malına zarar verme suçundan kurulan hükmü ise kaldırarak suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü gerekçelerle temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

14. Yargıtay 3. Ceza Dairesince (Yargıtay) 15/2/2022 tarihinde devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan kurulan hükmün onanmasına, kasten öldürmeye teşebbüs suçu yönünden ise *"...silahlı çatışmaya girdiği kesin olarak belirlenemeyen suça sürüklenen çocuğun, ispat edilemeyen münnet suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken yetersiz gerekçeyle yazılı şekilde mahkûmiyetine hükmolunması..."* gerekçesiyle bozulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Yargıtay kamu malına zarar verme suçu yönünden de *"...İlk Derece Mahkemesince verilen mahkûmiyet kararının istinaf edilmesi üzerine, delillerin hatalı değerlendirildiği mülahazasına istinaden 5271 sayılı CMK'nın 223/2-e maddesi gereğince yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin kanıplanamaması gerekçesiyle duruşma açılmaksızın sanığın beraatine karar verilemeyeceğinin gözetilmemesi..."* gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

15. Başvurucu hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan kurulan hüküm kanun yolu denetiminden geçerek 15/2/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Başvurucu, nihai kararı 4/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında *tanık* kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve *tanık sorgulama hakkı* ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (*Atila Oğuz Boyalı* [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; *Selçuk Demir* [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; *AZ. M.* [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; *Baran Karadağ* [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; *Orhan Güleriyüz* [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; *Abdurrahim Bahur* [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; *Onur Urbay* [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; *Zekeriya Sevim* [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; *Metin Akdemir* (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; *Uğur Özcan* [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

24. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (*Erdal Sonduk* [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

25. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde

etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirecek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu *önemli ölçüde etkileyecek* tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların *duruşmada okunması* huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. *Erdal Sonduk*, § 45).

26. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de *"Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir."* denilerek bu husus vurgulanmıştır (*Erdal Sonduk*, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

27. Somut olayda Mahkemece başvuru müdafinin mazereti nedeniyle katılamadığı ikinci celse başvuru hakkında beyanda bulunan A.U., S.V. ve J.A.'nın aşamalarda alınan ifade örneklerinin okunup dosya arasına konulduğu belirtilmiştir (bkz. § 9). Ayrıca bu celsede duruşma zaptının başvuru müdafine tebliği sağlanmıştır. Başvuru müdafii ise üçüncü celsede başvuru aleyhine beyanda bulunan kişilerin duruşmada hazır edilerek kendilerine soru sorma hakkının tanınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise başvuru müdafinin bu talebini duruşmanın uzatılmasına matuf olarak değerlendirmiş ve talebi reddetmiştir (bkz. § 10). Mahkemece tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanakları ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin geçerli nedene dayandığına ilişkin yeterli bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvuruçunun sorgulama ya da sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

28. Testin ikinci aşaması uygulanırken *delilin tekliğinden* o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, *delilin belirleyiciliğinden* ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Baran Karadağ*, § 65).

29. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin *tek* veya *belirleyici* delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan

mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfilik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcılığında müdafî eşliğinde alınan ifadelerinde ve sulh ceza hâkimliğinde müdafî eşliğinde alınan sorgularında yaptıkları teşhisleri ve bu doğrultudaki ifadeleri kabul ettiklerini, kendilerine ait olduğunu açıkça beyan eden T.İ., H.B.A., A.U., S.V., J.A., M.T., M.Z., İ.H.İ., E.B., A.T.nin beyanlarına ve yine J.A., A.T. ve H.B.A.nın kovuşturma aşamasında yargılandıkları mahkemelerince alınan savunmalarında soruşturma aşamasındaki teşhise yönelik beyanlarına da dayanılarak karar verilmiştir (bkz. § 12).

30. Mahkemenin gerekçeli kararında duruşmada dinlenilmeyen tanıkların beyanlarının başvurunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Ancak bunun yanı sıra başvuru sokağa çıkma yasağının ilan edildiği ilçede ve silahlı terör örgütü mensuplarının yakalanması için yapılan operasyonlar sonucu teslim olmuştur. Bir anlamda suçüstü hâlinde teslim olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucudan alınan svapta atış artıklarında bulunan antimon elementine rastlanmıştır. Yine başvuru kovuşturmada kabul etmese de soruşturma aşamasındaki beyanında üzerine atılı suçlar bakımından ikrar mahiyetinde açıklaması vardır. Bu nedenle tanık beyanının belirleyici delil olmadığı değerlendirilmiştir.

31. Bu kapsamda Mahkemece itibar edilen delillere göre duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren *tek* veya *belirleyici* nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurunun sorgulama veya sorgulama imkânı bulmadığı tanıkların beyanının *tek* veya *belirleyici* delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasına yönelik bir inceleme yapılmamıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

33. Başvurunun;

i. Kamu görevlilerinin gözaltı ve tutukluluk sürecindeki eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının *Ömer Aktaş* ([1. B.], B. No: 2014/14915, 21/9/2016, §§ 38-40) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle,

ii. Delillerin toplanmaması, bilirkişi incelemesi yapılmaması ve bir kısım talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının müdafî yardımından faydalanarak yargılamaya etkin olarak katılma imkânının elinden alındığına dair bir bulgu saptanmadığı dikkate alınarak *Yüksel Hançer* ([1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 14-21) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle,

iii. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının kanun koyucunun yasak olarak belirlendiği fiilin kapsamının suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletilmemesi, yapılan yorumun suça ilişkin kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekçeleriyle *Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri* ([2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, §§ 46-50) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle,

iv. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının *Abdullah Topçu* ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle,

v. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının *kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruçunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/2/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.